

INDIA, A TÁVOLKELETI ANGOL „GAZDASÁGI TÁMASZPONT”

A brit szigetország német részről való küszöbönálló általános ostroma, de talán még inkább Japánnak az a törekvése, hogy Távolkeleten érvényesítse a „Monroe-elvet” és európai hatalmának ne engedjen beleszólást az ázsiai világgrész dolgaiba s ha lehet, teljesen kiszorítsa onnan az európaiakat — mindjohabban rátereli a figyelmet Indiára. Angliának erre a hatalmas gazdasági, politikai és katonai támaszpontjára. A probléma alapvető kérdéseinek tisztázására közöljük munkatársunknak alább következő érdekes cikkét.

(A Délmagyarország munkatársától) Az az élet-halálharc, amely a németek és angolok között lényegében a világhegemónia elnyerése, illetve megtartása miatt tört ki, rendkívül érdekes megvilágítást kap, ha a háborút nemcsak a katonai térhódítás szempontjából, hanem az elfoglalt területeknek egy birodalmi egységbe való beszerzése szempontjából vesszük tekintetbe. A katonailag elfoglalt területek rendkívül nagy föladatokat rónak a győztesekre politikai és gazdasági tekintetben úgy a jelenben, mint a legközelebbi jövőt illetően. Az elfoglalt területeken ugyanis új helyzet, új rendszer, tehát új életforma jelenik meg s ha ez a terület a győzelmes nagyhatalom közvetlen szomszédságában van, akkor nem kétséges, hogy bizonyos mértékig biztosítani lehet a győzelem közvetlen eredményeit. Ha azonban az elfoglalt ország birodalmi egységébe tartozó távoli országrészeket, vagyis gyarmatokat vesszük tekintetbe, akkor a kép magától értetődően megváltozik. A gyarmatokat ugyanis nem katonai erő, hanem gazdasági és kereskedelmi kapcsolat fűzi össze szorosán az anyaországgal, ezek a gazdasági kapcsolatok teszik lehetővé a gyarmatbirodalmak életszínvonalának állandó emelkedését, de jelentik egyben az anyaország életéhez szükséges javak biztosítását is. Ez csak azzal érhető el, ha a gyarmatokon semmi nem zavarja a termelést, ha viszonylagos nyugalomban él a bennszülött munkásság áll rendelkezésre (az európai munkás alig jöhet számításba a klíma és egyéb viszonyok elűtő volta miatt) s ha a gyarmati termelés biztosításához elegendő anyagi bázis fölött rendelkezik az anyaország.

A Brit Keletindiai Társaság

A német hivatalos körök hangsúlyozzák, hogy a tulajdonképpen világháború csak most kezdődik. S ha katonai téren — legalább is egyelőre — csak a szorosan vett Európára és a szigetországra korlátozódik is a küzdelem színtere, gazdasági vonatkozásaiban most különösen kihat a föld legtávolabbi területeire is. Minden nép a győzelem kilátásával indul harcba s így természetesen, ha mindegyik küzdő félnek pontosan kidolgozott tervek fekszenek a tarsolyában a gyarmatok beszerzésére, illetve megőrzésére vonatkozóan.

Ennek a kérdésnek vizsgálatánál rendkívül érdekes körülmény az, hogy Anglia mai indiai birodalmát lényegében nem az államhatalom katonai ereje, hanem egy kereskedelmi egyesületnek a Brit Keletindiai Társaságnak önálló akciója teremtette meg. Ez az egyetlen történelmi momentum is elég a világuralmi kérdés megvilágításához, mert Angol-India születése távolabbi vonatkozásban is megérteti: miképpen tudott ilyen óriási világbirodalmat rendszerbe foglalni a brit világbirodalom európai kis szigetországa?

Angol-India születése

Pontosan kétszáz évvel ezelőtt Indiában olyan események játszódtak le, amelyek nagy átalakulások árnyékát vetették előre. A török-mondol eredetű hódítók Mogul birodalmat teremtettek itt a XVI. században: a Delhi-ben székelő mogul császárok muzulmán hatalma kiterjedt csaknem egész India területére. A nyugati tengerésznepek: angolok, franciák, hollandok — csak kisebb kereskedelmi gócpontokat, településeket létesítettek ezen a területen. A legfontosabb brit település ebben az időben: Bombay, Madras és Kalkutta. Ez utóbbit maguk az angolok alapították, ez az egyetlen angol alapítású város Indiában — a többi szíves munkával lassan a kezükbe került. Két nép kereskedelmi érdekei vívták itt akkor vértelen családjukat: az angolok és a franciák. Duplex ez a zseniális francia-indiai kormányzó körán észrevette, hogy a Mogul lassanként gyöngül s a Mogul birodalom pusztulásra van ítélve India területén. Epp ezért az „oszd meg és uralkodj fölöttük” elvét tartva szem előtt ígves taktikával egyre gyarapította Franciaország indiai birtokait. Az anarchia egyre nagyobb méreteket öltött, egyik harcias hindu nemzetség: a maratlia törzs fellázadt a gyűlölt, elnyomó muzulmán hatalom ellen. 1739-ben Perzsia uralkodója Nadir Sah elfoglalta Delhit s a perzsa invázió hatására a következő évben egyik legfontosabb és leggazdagabb indiai tartomány: Bengáli, ellakadt a Mogul birodalomtól. kormányzója Allahvardi Khán kimondotta a terület önállóságát és függetlenítette magát Delhitől.

Ettől az időtől kezdve nyomultak Indiában előre — ha lassan is — az angolok. A Brit Keletindiai Társaság bennszülött indusokból toborzott hadsereggel megtámadta a francia katonai erőt s azt megtörve, Clive Robert-nek, ennek a nagyszerű és ravasz katonának vezetésével megjelent Bengálban, mint a hindu érdekek védelmezője és 1757 július 23-án Plassey mellett tönkrevverte a bengáli sereget.

Kalandorból — lord

Ezzel Bengál egy csapásra a Társaság Fezére került. A Társaság a bennszülött önkéntesek — sepoj-ok — segítségével valóságos kizsákmányoló katonai uralmat teremtett India elfoglalt területén. Kalandorpolitika volt ez — maga Clive is kalandor volt, később azonban érdemei elismerésül lordi rangra emelték — s csak természetes, hogy egyre inkább szembekerült magával az indus néppel is, amelynek megmentőjeként lépett a porondra. A visszahatás 1857-ben nyílt lázadás-

SZEGEDI ISKOLÁK

Az Árpádházi Szent Erzsébet-leánygimnázium

Tartalmas és igen tanulságos, megiszívlelendő adatokban és rámutatásokban bővelkedő, világosan összeállított évkönyvben számol be Lőpincz Jenő dr. igazgató a szegedi állami Árpádházi Szent Erzsébet leánygimnázium negyvenharmadik évről. Elsősorban az iskola belső életéről számol be az értesítő, mindig kiemelve azt a munkát, amelyet az iskola növendékei végeztek. Nagyvonalúan vázolja azt a pedagógiai és nevelői munkát, amelyet az iskola tanári kara a modern leánynevelés terén elért és a jövőben még fokozni igyekszik. Modern szemléletű, tárgyilagos és tervszerű munka bontakozik ki ezekből a sorokból. Megállapíthatjuk, hogy a leánygimnázium nemcsak igen fontos szerepet tölt be Szeged életében kitűnő eredménnyel, de az egyik legjobban fölépített és egyenes célkitűzésekkel vezetett középiskolák közé tartozik.

Nemes sorok őrzik az évkönyvben az iskola nevére adó árpádházi Szent Erzsébet emléket, majd igen szép része a beszámolóknak az a két beszéd, amelyet az iskola két növendéke mondott iskolai ünnepélyeken. Az értesítő igen szép utat választott, amikor az évkönyvben is helyet ad növendékei munkájának, velük és munkájuk eredményével dokumentálja az iskolában végzett munkát és azt a törekvést, hogy lehetőleg mindenütt maguk a diákok szerepeljenek. „Talán nem teljes művészettel sziszolva, de lélekkel és gondoskodásból fakadtak” — mondja a bevezető — ezek az emlékezők, de rávilágítanak a növendékek fejlettségére és szellemére. Az évkönyv megörökíti Tóth Margit VIII. osztályos növendék március 15-i beszédét és Vintze Margit VIII. osztályos tanuló emlékeztetését Mátyás királyról.

Külön fejezet foglalkozik az iskola múltjával. 1897-ben nyílt meg az iskola még mint hatosztályos felsőbb leányiskola, majd 1916-ban alakult át leánygimnáziummá, 1929-ben leányliceumi jelleggel ruházták föl az intézetet azaz, hogy bevezették az olasz nyelvet is, míg 1935-től kezdve ismét mint gimnázium működik tovább abban az épületben, amely még 1903-ban épült és amely ma már kibővítésre és modernizálásra szorulna a gyors fejlődés következtében. A jól megépített, tágas és külsőleg csinos iskola a mai tanulólétszámnak és követelményeknek már csak nehezen felel meg. Két megoldás kínálkozik — vázolja a beszámoló — vagy a tömören épített falakra kellene második emeletet húzni, vagy az internátust önálló épületbe helyezni.

Az elmúlt tanévben 427 tanulója volt az intézetnek, a szám a múlt esztendőhöz képest némi csökkenést mutat. Ennek egyik oka az erőteljesebb szelekció, a másik ok pedig az, hogy a VIII. osztály létszáma majdnem hússzal volt kisebb a tavalyinál. Megemlíti az értesítő, hogy az V. osztályokat föltétlenül párhuzamosítani kellene. Tanulságos sorok számolnak be a növendékek fegyelmi és tanulmányi eredményéről. Az iskola célja az, hogy ránevelje a tanulókat a könnyed, vidám kedélyre, amikor annak ideje van és komoly odaadásra, amikor a munkás órák következnek. Az intézet egy-

ben tört ki, amikor maga a bennszülött katonaság kelt föl a Keletindiai Társaság ellen. Ez volt a híres Sepoy Mutiny. Amikor ezt a lázadást a britekkel időközben szövetséget kötött indus fejedelmek segítségével levertek, akkor maga az anyaország is fölfigyelt — megszokott és jellemző hársadalmassággal — az indiai eseményekre. A Brit Korona azonnal fölmozdította, (1857-ben, 100 évvel a plassey-i csata után) a Brit Keletindiai Társaságot, közvetlen birtokába vette át Indiát, úgy jelenve itt meg, mint az igazi angol és indiai közös érdekek őltalmazója. Viktória királynő már mint „India császára” vette át az uralmat s ettől kezdve az angol király nevében alkirály a brit hatalom képviselője Indiában. A kapcsolat ettől az időtől kezdve gyökeresen megváltozott. (Minden hatalmi tényezőnél erősebb szoros gazdasági és kereskedelmi érdekek létesítettek olyan összefüggést Anglia és India között, amelynek fontosságát nem tagadja a hindu nacionalista mozgalom és annak vezetője Ghandi sem, aki a hindu önállóságért vívott harcában is kifejezi azt a nézetét, hogy India és Anglia egymásra vannak utalva.

A jelenleg dúló élet-halál küzdelem épp ezért igen élesen figyeli India, mert ennek kimenetele döntő hatással lesz jövőnk fejlődésére és arra a helyzetre, amelyet a megépülő új világrendben el akar foglalni gazdasági és kereskedelmi kapcsolatainak elvesztése, elsikkadása nélkül.

(maron)

aránt nagy súlyt helyez a vallásérkölcsi, hazafias, szociális és esztétikai nevelésre. Azokban a sorokban ahol az évkönyv a tanulmányi állapotról számol be, a következő figyelemreméltó megállapításokat olvassuk: az iskola arra törekszik, hogy világossá tegye: a rendszeres gondolkodás és a női agy nem szükségképpen ellentétes pólusok. Általában igen sok kitartó, kötelességtudó gyermek az intézetben, nem egy szinte fékezésre szorul s ami nagyon örvendetes, sok az olyan szülő is, aki már tudatosan segít az iskolának és erőteljesen neveli gyermekét a mondott erényekre. A szorgalmas honrált az iskola, de rámutat az évkönyv arra is, hogy végrehajtották a szükséges szelekciót is. Állandó és meghitt kapcsolat volt az iskola és a szülői ház között, az osztályfőnökök sűrűn meglátogatták a növendékeket otthonaikban is. Ott ahol az évkönyv beszámol a jótékonysági mozgalmakról, jólesően állapítja meg, hogy az iskola elsőknek érezte meg az országban, hogy a tavaszi árvíz minden magyar fokozott kötelességeket ró. Minden fölszólítás nélkül teljes héttel az országos gyűjtés megindítása előtt 220 pengőt küldtek a tandíj és tanulók az árvízárvízoltaknak. A növendékek kivették a részüket a finn nemzet megsegítéséből is.

A gimnázium tanári testületében 33 tanár működik igen tevékenyen nemcsak az iskolán belül, hanem a társadalmi, szociális, karitatív és tudományos életben is. Az elmúlt évben az intézetben 17 gyakornok tanárjelölt működött az egyes tanárok mellé beosztva és ezzel jelentős föladatait teljesített az iskola a tanárnevelés elősegítése terén is. Részletes beszámoló foglalkozik a leánygimnáziummal kapcsolatos internátus eredményes működéséről, Mayer Mária internátusi igazgató előadásában. Az internátus az elmúlt évben 31 növendékekkel működött. Számos ifjúsági egyesület és kör teszi teljessé az iskola működését. A Mária kongregációt vezér Kiss Gyula pápai káplán vezeti, a Petőfi Ifjúsági Önképzőkört Eckerdtné, Pető Gizella tanár vezetése alatt működött eredményesen. A Gyorsirókor is igen tevékenyen működött Nagyné Baóó Ernesztin vezetésével, a növendékek egész sör díjat és kitüntetést szereztek a különböző versenyeken. A Segítő Egyesület áldásos munkáját Soós Paula dr. irányította, diákkapta mozgalmat Horváth Edit dr., a Zrinyi Ilona cserkészcsapatot Csorja Etelka, Zabolainé Schnitzl Erzsébet, Vidos Malvin és Fáy Borbála vezették és irányították újabb fejlődés felé. Az Ifjúsági Vöröskeresztet igen eredményesen Zádorné Karvas Etelka dr. és Vass Henriette dr. vezette sok szép és nemes eredménnyel. Igen tevékenyen és sok sikerrel működött az Ifjúsági Sportkör Petrich Rózsa és Klímko Józsa vezetése mellett. Az iskola sportdiáklányai eredményes szereplői voltak az országos versenyeknek. Részletes táblázat mutatja a növendékek érdemjegyeit, amelyekből kitűnik, hogy a diáklányok nagy általánosságban igen szép eredményt értek el.